

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра внутрішніх та професійних хвороб
Навчальний рік 2021–2022

СИЛАБУС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ
«Внутрішня медицина»
(назва освітнього компоненту)

Нормативний чи вибірковий освітній компотнент	<u>нормативний</u>
Форма здобуття освіти очна	<u>очна</u> (очна; заочна; дистанційна)
Галузь знань	<u>22 «охорона здоров'я »</u> (шифр і назва галузі знань)
Спеціальність	<u>221 «Стоматологія»</u> (шифр і назва спеціальності)
Спеціалізація (за наявності)	
Освітньо-професійна програма (освітньо-наукова програма)	<u>Магістр стоматології</u>

Магістерського рівня вищої освіти
Курс 4

Силабус навчальної дисципліни
затверджено на засіданні кафедри
внутрішніх та професійних хвороб

(назва)

Схвалено методичною комісією
ХНМУ з проблем
професійної підготовки
терапевтичного профілю

(назва)

Протокол від
“30” серпня 2021 року № 1

Протокол від
“31” серпня 2021 року № 1

В. о. зав. кафедри, професор

Голова

Б. О. Шелест

(підпис)

(прізвище та ініціали)

П. Г. Кравчун

(підпис)

(прізвище та ініціали)

РОЗРОБНИКИ СИЛАБУСУ:

Шелест Борис Олексійович, в/о зав. каф., професор, д. мед. н.

(прізвище, ім'я та по-батькові, посада, вчене звання, науковий ступінь)

Бязрова Вікторія Валентинівна, доцент, к. мед. н.

(прізвище, ім'я та по-батькові, посада, вчене звання, науковий ступінь)

Сухонос Наталія Костянтинівна, доцент, к. мед. н.

(прізвище, ім'я та по-батькові, посада, вчене звання, науковий ступінь)

Бабічева Олександра Олександрівна, асистент, к.мед.н

(прізвище, ім'я та по-батькові, посада, вчене звання, науковий ступінь)

Меленевич Анастасія Ярославівна, асистент, к.мед.н

(прізвище, ім'я та по-батькові, посада, вчене звання, науковий ступінь)

Мартовицький Дмитро Володимирович, асистент, к.мед.н

(прізвище, ім'я та по-батькові, посада, вчене звання, науковий ступінь)

Молотягін Дмитро Геннадійович, асистент, к.мед.н

(прізвище, ім'я та по-батькові, посада, вчене звання, науковий ступінь)

ДАНІ ПРО ВИКЛАДАЧІВ, ЩО ВИКЛАДАЮТЬ ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ

Прізвище, ім'я, по-батькові, посада, вчене звання, науковий ступінь
Шелест Б. О., в.о. зав. кафедри, професор кафедри внутрішніх та професійних хвороб, доктор медичних наук, професор

Професійні інтереси, посилання на профайл викладача (на сайті університету, кафедри, в системі Moodle та інше)

Кардіо-васкулярна патологія, захворювання респіраторної системи

Контактний телефон +38-057-705-13-17

Корпоративна пошта викладача bo.shelest@knmu.edu.ua

Консультації

(очні консультації: розклад та місце проведення; онлайн консультації: розклад, посилання на електронні ресурси)

Локація Вул. Тринклера 6. НДІ Гігієни праці та професійних захворювань ХНМУ, кафедра внутрішніх та професійних хвороб

Прізвище, ім'я, по-батькові, посада, вчене звання, науковий ступінь
Бязрова В.В., доцент кафедри внутрішніх та професійних хвороб, кандидат медичних наук, професор

Професійні інтереси, посилання на профайл викладача (на сайті університету, кафедри, в системі Moodle та інше)

Захворювання системи крові, кардіо-васкулярна патологія

Контактний телефон +38-098-239-08-91

Корпоративна пошта викладача vv.biazrova@knmu.edu.ua

Консультації

(очні консультації: розклад та місце проведення; онлайн консультації: розклад, посилання на електронні ресурси)

Локація Вул. Тринклера 6. НДІ Гігієни праці та професійних захворювань ХНМУ, кафедра внутрішніх та професійних хвороб

Прізвище, ім'я, по-батькові, посада, вчене звання, науковий ступінь
Сухонос Н. К., доцент кафедри внутрішніх та професійних хвороб, кандидат медичних наук, доцент

Професійні інтереси, посилання на профайл викладача (на сайті університету, кафедри, в системі Moodle та інше)

Хвороби нирок, кардіо-васкулярна патологія

Контактний телефон

Корпоративна пошта викладача nk.sukhonos@knmu.edu.ua

Консультації

(очні консультації: розклад та місце проведення; онлайн консультації:
розклад, посилання на електронні ресурси)

Локація Вул. Тринклера 6. НДІ Гігієни праці та професійних захворювань
ХНМУ, кафедра внутрішніх та професійних хвороб

Прізвище, ім'я, по-батькові, посада, вчене звання, науковий ступінь
Бабічева О.О., асистент кафедри внутрішніх та професійних хвороб,
кандидат медичних наук

Професійні інтереси, посилання на профайл викладача (на сайті
університету, кафедри, в системі Moodle та інше

Хвороби шлунково-кишкового тракту, захворювання респіраторної системи

Контактний телефон +38-097-248-32-01

Корпоративна пошта викладача oo.babicheva@kntmu.edu.ua

Консультації

(очні консультації: розклад та місце проведення; онлайн консультації:
розклад, посилання на електронні ресурси)

Локація Вул. Тринклера 6. НДІ Гігієни праці та професійних захворювань
ХНМУ, кафедра внутрішніх та професійних хвороб

Прізвище, ім'я, по-батькові, посада, вчене звання, науковий ступінь
Меленевиц А.Я., асистент кафедри внутрішніх та професійних хвороб,
кандидат медичних наук

Професійні інтереси, посилання на профайл викладача (на сайті
університету, кафедри, в системі Moodle та інше

Кардіо-васкулярна патологія, захворювання респіраторної системи

Контактний телефон +38-066-235-16-61

Корпоративна пошта викладача ay.melenevych@kntmu.edu.ua

Консультації

(очні консультації: розклад та місце проведення; онлайн консультації:
розклад, посилання на електронні ресурси)

Локація Вул. Тринклера 6. НДІ Гігієни праці та професійних захворювань
ХНМУ, кафедра внутрішніх та професійних хвороб

Прізвище, ім'я, по-батькові, посада, вчене звання, науковий ступінь
Мартовицький Д.В., асистент кафедри внутрішніх та професійних хвороб,
кандидат медичних наук

Професійні інтереси, посилання на профайл викладача (на сайті

університету, кафедри, в системі Moodle та інше

Захворювання шлунково-кишкової системи, захворювання гепатобіліарної системи

Контактний телефон

+38-095-885-08-76

Корпоративна пошта викладача

dv.martovytskyi@knmu.edu.ua

Консультації

(очні консультації: розклад та місце проведення; онлайн консультації:
розклад, посилання на електронні ресурси)

Локація Вул. Тринклера 6. НДІ Гігієни праці та професійних захворювань
ХНМУ, кафедра внутрішніх та професійних хвороб

Прізвище, ім'я, по-батькові, посада, вчене звання, науковий ступінь

Молотягін Д.Г., асистент кафедри внутрішніх та професійних хвороб,
кандидат медичних наук

Професійні інтереси, посилання на профайл викладача (на сайті

університету, кафедри, в системі Moodle та інше

Автоімунні захворювання, імунологічні захворювання

Контактний телефон

+38-050-228-78-87

Корпоративна пошта викладача

dg.molotiahin@knmu.edu.ua

Консультації

(очні консультації: розклад та місце проведення; онлайн консультації:
розклад, посилання на електронні ресурси)

Локація Вул. Тринклера 6. НДІ Гігієни праці та професійних захворювань
ХНМУ, кафедра внутрішніх та професійних хвороб

ВСТУП

Силабус навчальної дисципліни «Внутрішня медицина» складений відповідно до освітньо-професійної програми (далі – ОПП) «Магістр стоматології» та Стандарту вищої освіти України (далі – Стандарт), другий (магістерський) рівень, галузі знань 22 “Охорона здоров'я”, спеціальності 221 «Стоматологія».

Опис навчальної дисципліни (анотація). Вивчення внутрішньої медицини має першочергове значення для підготовки лікарів усіх спеціальностей. Лікар будь-якої спеціальності повинен уміти надати першу лікарську допомогу при невідкладних станах, травматичних ушкодженнях, кровотечі, клінічній смерті, виконувати ін'єкції, пункції, переливання компонентів крові та інші маніпуляції.

Вивчення розділів навчальної дисципліни «Внутрішня медицина» надає змогу студентам опанувати знання щодо принципів діагностики найпоширеніших захворювань внутрішніх органів, принципів їх лікування та тактики лікаря-стоматолога щодо пацієнтів із захворюваннями, що потребують особливої тактики ведення (згідно списку 3) та діагностики захворювань і надання невідкладної допомоги при виникненні невідкладних станів (згідно списку 4).

Роль та місце дисципліни у системі підготовки фахівців

Вивчення навчальної дисципліни надає змогу студентам розуміти та сприймати організм людини як єдине ціле, висвітлити взаємозв'язок патології ротової порожнини та внутрішніх органів, виробити навички швидкого обстеження і надання невідкладної допомоги хворим на догоспітальному етапі та в надзвичайних ситуаціях, тому що ротова порожнина тісно пов'язана з різними органами і системами.

При деяких захворюваннях внутрішніх органів перші симптоми дуже часто виявляються саме на слизовій оболонці ротової порожнини, що спонукає хворого звертатись до лікаря-стоматолога. Крім того, в практиці

лікаря-стоматолога можливе виникнення тих чи інших невідкладних станів, обумовлених патологією внутрішніх органів, і тактика, яку обере лікар-стоматолог, може стати вирішальним фактором життя та здоров'я хворого.

Вивчення внутрішньої медицини базується на знаннях, здобутих на медико-біологічних (медичної біології, медичної, біологічної та біоорганічної хімії, основи біоетики та біобезпеки, мікробіології, вірусології та імунології, соціальної медицини, громадського здоров'я та основ доказової медицини й інтегрується з цими дисциплінами) та клінічних кафедрах, які в процесі навчання інтегруються в навички семіотичного мислення, та передбачає формування умінь застосовувати знання з внутрішньої медицини в процесі подальшого навчання й у професійній діяльності. Також вивчення внутрішньої медицини закладає основи формування знань, умінь та навичок, необхідних у наступній професійній діяльності.

Предметом навчальної дисципліни «Внутрішня медицина» є вивчення методики, теорії та практики діагностики, диференціальної діагностики, лікування та профілактики захворювань внутрішніх органів, які виникають в практиці стоматолога.

Міждисциплінарні зв'язки. Внутрішня медицина як навчальна дисципліна:

а) ґрунтується на вивченні медичної хімії, біологічної та біоорганічної хімії, медичної та біологічної фізики, патофізіології, патоморфології, фармакології, гігієни та екології, соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я, пропедевтики внутрішньої медицини, фтизіатрії, дерматології, венерології, психіатрії, наркології, оториноларингології, акушерства і гінекології, неврології, травматології і ортопедії, і інтегрується з цими дисциплінами;

б) закладає основи здорового способу життя та профілактики порушення функцій у процесі трудової діяльності.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни “Внутрішня медицина” є необхідність лікарів-стоматологів вміти розпізнавати за зовнішніми ознаками та даними анамнезу найбільш поширені внутрішні хвороби, їх ускладнення, які загрожують життю пацієнтів; знати тактику лікаря-стоматолога щодо хворих із соматичною патологією; вміти оцінювати значення соматичної патології для виникнення та перебігу хвороб органів ротової порожнини та роль патології органів ротової порожнини в розвитку соматичних захворювань. Метою викладання дисципліни також є вивчення основних клініко-лабораторних ознак інфекційних захворювань, підходів до їх лікування, причин і механізмів виникнення та поширення, методів їх профілактики та організації профілактичних заходів.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни “Внутрішня медицина” є:

-оволодіти методами діагностики патології внутрішніх органів за синдромним та нозологічним принципами;

-оволодіти принципами формулювання клінічного діагнозу захворювань, що потребують особливої тактики лікаря-стоматолога;

-оволодіти методами надання невідкладної лікарської допомоги при станах, що загрожують життю та здоров'ю хворих згідно переліку, наведеному в освітньо-професійній програмі.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

Знати:

1. найбільш поширені внутрішні хвороби та їх ускладнення, що загрожують життю пацієнтів;

2. тактику лікаря-стоматолога щодо хворих із соматичною патологією;

3. основи законодавства та основні директивні документи про охорону здоров'я;

4. особливості розвитку та поширення соматичних хвороб;

5. основні клінічні симптоми та синдроми, притаманні найбільш поширеним соматичним захворюванням;
6. основні підходи до лабораторної діагностики, лікування та профілактики соматичних захворювань.

Вміти:

1. визначити попередній клінічний діагноз соматичних захворювань та виділити захворювання, що потребують особливої тактики ведення пацієнта;
2. призначити лікування при соматичних захворюваннях, надати необхідну невідкладну допомогу та виділити захворювання, що потребують особливої тактики ведення пацієнта;
3. оцінювати вплив стоматологічної патології та захворювань зубощелепної системи на виникнення і перебіг хвороб внутрішніх органів;
4. визначитись у ролі та місці лікаря-стоматолога в профілактиці внутрішніх хвороб та їх ускладнень;
5. демонструвати володіння морально-деонтологічними принципами фахової субординації при наданні медичної допомоги хворим;
6. діагностувати та надавати невідкладну допомогу при невідкладних станах, що ускладнюють перебіг соматичних захворювань, на догоспітальному етапі.

1.4 Компетентності та результати навчання, формуванню яких сприяє дисципліна (взаємозв'язок з нормативним змістом підготовки здобувачів вищої освіти, сформульованим у термінах результатів навчання у Стандарті).

Згідно з вимогами стандарту дисципліна забезпечує набуття студентами *компетентностей*:

- *інтегральна*: здатність розв'язувати типові та складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у професійній діяльності у галузі охорони здоров'я, або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень

та/або здійснення інновацій та характеризується комплексністю та невизначеністю умов та вимог.

Загальні (ЗК) :

- ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК2. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- ЗК3. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК4. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- ЗК5. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.
- ЗК6. Здатність приймати обгрунтовані рішення.
- ЗК7. Здатність працювати в команді.
- ЗК8. Навички міжособистісної взаємодії.
- ЗК9. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
- ЗК11. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
- ЗК12. Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків.
- ЗК13. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.
- ЗК15. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

Спеціальні (фахові компетентності (ФК))

- ФК1. Навички опитування та клінічного обстеження пацієнта.
- ФК2. Здатність до визначення необхідного переліку лабораторних та інструментальних досліджень і оцінки їх результатів.
- ФК3. Здатність до встановлення попереднього та клінічного діагнозу хвороби.
- ФК4. Здатність до визначення необхідного режиму праці та відпочинку під час лікування хвороб.
- ФК5. Здатність до визначення характеру харчування під час лікування хвороб.

- ФК6. Здатність до визначення принципів та характеру лікування хвороб.
- ФК7. Здатність до діагностування невідкладних станів.
- ФК8. Здатність до визначення тактики надання екстреної медичної допомоги.
- ФК9. Навички надання екстреної медичної допомоги.
- ФК11. Навички виконання медичних маніпуляцій.
- ФК13. Здатність до проведення санітарно-гігієнічних та профілактичних заходів.
- ФК15. Здатність до визначення тактики ведення осіб, що підлягають диспансерному нагляду.
- ФК16. Здатність до проведення експертизи працездатності.
- ФК17. Здатність до ведення медичної документації.
- ФК18. Здатність до проведення епідеміологічних та медико-статистичних досліджень здоров'я населення; обробки державної, соціальної, економічної та медичної інформації.
- ФК19. Здатність до оцінювання впливу навколишнього середовища, соціально-економічних та біологічних детермінант на стан здоров'я індивідуума, сім'ї, популяції.
- ФК20. Здатність до проведення аналізу діяльності лікаря, підрозділу, закладу охорони здоров'я, проведення заходів щодо забезпечення якості медичної допомоги і підвищення ефективності використання медичних ресурсів.
- ФК21. Здатність до проведення заходів щодо організації та інтеграції надання медичної допомоги населенню та проведення маркетингу медичних послуг.

Деталізація компетентностей відповідно до дескрипторів НРК у формі «Матриці компетентностей».

Матриця компетентностей

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності

1	Збирання медичної інформації про стан пацієнта	Знати алгоритм опитування хворого	Вміти провести розпитування хворого та виділити основні скарги, зібрати анамнез та епідеміологічний анамнез, фармако-терапевтичний анамнез, оцінити загальний стан пацієнта, сформулювати діагноз	Дотримуватись вимог етики, біоетики та деонтології у своїй фаховій діяльності	Відповідати за якісне виконання поставлених завдань
2	Ведення медичної документації	Знати правила та стандарти ведення медичної документації	Вміти вести медичну документацію	Використовувати стандартні підходи до ведення медичної документації	Нести відповідальність за правильність ведення медичної документації
3	Оцінювання результатів лабораторних та інструментальних досліджень	Знати стандартні методики проведення обстежень та лабораторних досліджень у пацієнта	Вміти аналізувати результати лабораторних та інструментальних досліджень та на їх підставі оцінювати інформацію щодо провідного синдрому у пацієнта.	Обґрунтовано призначати та оцінювати результати обстежень та лабораторних досліджень	Нести відповідальність за прийняття рішення щодо оцінювання обстежень та результатів лабораторних досліджень
4	Діагностування невідкладних станів	Мати спеціалізовані знання про діагностику невідкладних станів у пацієнта	Виконувати діагностування невідкладних станів згідно стандартної схеми у пацієнта	Визначити тактику надання екстреної медичної допомоги згідно алгоритму	Нести відповідальність за розвиток професійних знань та умінь
5	Визначення тактики та надання екстреної медичної допомоги (за списком 4)	Знати методи оцінювання показників якості життєдіяльності пацієнта	Вміти надавати необхідну допомогу згідно стандарту пацієнта	Обґрунтовано проводити маніпуляції з надання допомоги та оцінювати результати медичних маніпуляцій	Нести відповідальність за розвиток професійних знань та умінь
6	Виконання медичних маніпуляцій	Мати спеціалізовані знання щодо виконання медичних маніпуляцій та методики надання екстреної медичної допомоги, використовуючи стандартні схеми	Виконувати маніпуляції надання екстреної медичної допомоги, використовуючи стандартні схеми за будь-яких обставин на підставі діагнозу невідкладного стану в умовах обмеженого часу	Вміти обґрунтовано обирати методики та проводити окремі етапи діагностики та лікування пацієнта	Нести відповідальність за оволодіння відповідними знаннями та вміннями
7	Визначення тактики ведення хворого	Знати провідні клінічні симптоми та синдроми (за списком 1), особливості їх перебігу у пацієнта;	1. Вміти виділяти та ідентифікувати провідні клінічні симптоми та синдроми (за списком 1) за стандартними	Вміти визначити тактику ведення хворого	Нести відповідальність за оволодіння відповідними знаннями та вміннями

		встановлювати вірогідний нозологічний або синдромний попередній клінічний діагноз (за списком 3)	методиками, використовуючи попередні дані анамнезу пацієнта, дані огляду хворого; встановлювати вірогідний нозологічний або синдромний попередній клінічний діагноз. 2. Визначати тактику ведення хворого шляхом прийняття обґрунтованого рішення за існуючими алгоритмами та стандартними схемами		
8	Здатність до визначення тактики ведення контингенту осіб, що підлягають диспансерному нагляду	Мати спеціалізовані знання про людину, її органи та системи; знання про стан здоров'я пацієнта та закріпленого населення на підставі стандартних схем; знання відповідних етичних та юридичних норм щодо диспансеризації населення; знання тактики обстеження та принципів вторинної профілактики хворих, що підлягають диспансерному нагляду; знання принципів організації первинної профілактики здорових осіб, що підлягають диспансер-ному нагляду	Вміти оцінити стан здоров'я пацієнтів та закріпленого населення; вміти організувати диспансеризацію контингенту осіб, які підлягають диспансерному нагляду;	Організувати диспансерний нагляд хворих (вторинна профілактика захворювань) здорових осіб, які підлягають диспансерному нагляду	Нести відповідальність за якість організації диспансерного нагляду відповідних контингентів осіб
9	Опрацювання державної, соціальної та медичної інформації	Знати стандартні методи, включаючи сучасні комп'ютерні інформаційні технології, обробки державної, соціальної та медичної інформації	Вміння визначати джерело знаходження потрібної інформації в залежності від її типу; уміння проводити статистичну обробку матеріалу та аналіз отриманої інформації	Використовувати стандартні підходи до оцінки інформації, використовувати комп'ютерні інформаційні технології	Відповідати за опрацювання державної, соціальної, медичної інформації

2. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Зміст дисципліни

Програма дисципліни структурована на 2 підрозділа:

Підрозділ 1 Заповнення амбулаторної картки пацієнта (історії хвороби) та захист роботи по веденню медичної документації: амбулаторної картки пацієнта (історії хвороби). Хвороби органів сечоутворення та сечовиділення.

Тема 1. Розбір схеми заповнення амбулаторної картки (історії хвороби). Курація пацієнта – скарги, анамнез, об'єктивний огляд, попередній діагноз, лабораторні та інструментальні методи обстеження, обґрунтування клінічного діагнозу, заключний діагноз, лікування та профілактика.

Історія хвороби як найважливіший інструмент лікарського дослідження хворого. Основні розділи амбулаторної картки пацієнта (історії хвороби). Основні і другорядні скарги хворого, значення анамнезу хворого для постановки діагнозу.

Збір скарг у конкретного хворого, визначеного для курації. Анамнез хвороби. Анамнез життя хворого. Фізичне обстеження хворого. Загальний огляд. Об'єктивний огляд згідно схеми обстеження. Стан зубощелепної системи та язика. Виділення головних синдромів. Встановлення попереднього діагнозу.

Складання плану лабораторних та інструментальних методів обстеження. Оцінка їх результатів та постановка клінічного діагнозу. Формування заключного діагнозу: основний, ускладнення основного, супутні захворювання.

Існуючі стандарти лікування. Зміни з боку ротової порожнини. Роль лікаря-стоматолога щодо запобігання тяжким ускладненням та надання невідкладної допомоги на своєму робочому місці.

Первинна та вторинна профілактика.

Тема 2. Гломерулонефрити. Пієлонефрити. Сечокам'яна хвороба. Етіологія. Патогенез. Клініка. Діагностика. Лікування. Невідкладна допомога. Стоматологічні аспекти.

Гострий та хронічний гломерулонефрит. Визначення. Етіологія. Патогенез. Клініка. Діагностика. Ускладнення. Невідкладна допомога при нефрогенній артеріальній гіпертензії. Існуючі стандарти лікування.

Пієлонефрит. Сечокам'яна хвороба. Визначення. Діагностика. Клінічні прояви, ускладнення. Роль санації вогнищ інфекції в профілактиці. Медикаментозне та немедикаментозне лікування. Існуючі стандарти лікування.

Значення санації ротової порожнини в профілактиці та лікуванні. Прогноз та працездатність.

Тема 3. Поняття про гостру та хронічну хворобу нирок. Гостра ниркова недостатність. Хронічна ниркова недостатність. Етіологія. Патогенез. Клініка. Діагностика. Лікування. Стоматологічні аспекти.

Гостра хвороба нирок. Хронічна хвороба нирок. Поняття про сучасну класифікацію захворювань сечовивідної системи.

Гостра та хронічна ниркова недостатність. Визначення. Етіологія, патогенез, ураження органів та систем, їх клінічні прояви. Класифікація хронічної ниркової недостатності. Принципи лікування. Нирково-замісна терапія: гемодіаліз, трансплантація нирок. Прогноз та працездатність. Роль лікаря-стоматолога в профілактиці загострень хвороб нирок. Зміни в ротовій порожнині. Тактика лікаря-стоматолога щодо хворих та його роль в попередженні захворювань.

Підрозділ 2. Хвороби органів кровотворення. Захворювання імунної системи в практиці стоматолога. Алергічні хвороби. Вторинний імунодефіцит. Захист роботи по веденню медичної документації: амбулаторної картки пацієнта (історії хвороби).

Тема 4. Залізодефіцитні анемії. Етіологія. Патогенез. Клініка. Діагностика. Лікування. Стоматологічні аспекти.

Залізодефіцитні анемії. Визначення. Загальні прояви анемії, в тому числі і в ротовій порожнині. Етіологія. Патогенез. Діагностика. Патогномонічні симптоми залізодефіцитних анемії в ротовій порожнині. Принципи лікування. Прогноз. Роль лікаря-стоматолога в профілактиці.

Тема5. Мегалобластні анемії. Етіологія. Патогенез. Клініка. Діагностика. Лікування. Стоматологічні аспекти.

Мегалобластні анемії. Визначення. Етіологія. Патогенез. Клінічні прояви мегалобластних анемії, в тому числі в ротовій порожнині. Діагностика. Принципи лікування. Прогноз. Профілактика. Роль лікаря-стоматолога в профілактиці.

Тема 6. Гіпо-, апластичні та гемолітичні анемії. Етіологія. Патогенез. Клініка. Діагностика. Лікування. Стоматологічні аспекти.

Гіпо-, апластичні та гемолітичні анемії. Визначення. Етіологія. Патогенез. Клінічні прояви анемії, в тому числі і в ротовій порожнині. Діагностика. Принципи лікування. Роль лікаря-стоматолога в профілактиці.

Тема7. Гематоонкологічні хвороби. Гострі та хронічні мієлоїдні, лімфоїдні лейкемії та лімфоми. Агранулоцитоз. Етіологія. Патогенез. Клініка. Діагностика. Лікування. Стоматологічні аспекти.

Сучасні погляди на етіологію та патогенез гематоонкологічних хвороб. Поняття про пухлинну трансформацію, дисемінацію та прогресію. Класифікація ВООЗ. Загальні принципи лікування. Роль лікаря-стоматолога в діагностиці, лікуванні проявів та ускладнень терапії гематоонкологічних хвороб в ротовій порожнині.

Гострі лімфобластні та хронічні лімфоцитарні лейкемії та лімфоми. Клінічні прояви, основні синдроми. Діагностика. Перебіг. Принципи лікування. Особливості проявів в ротовій порожнині та їх лікування.

Гострі мієлобластні та хронічні мієлоцитарні лейкемії. Мієлодиспластичний синдром. Клінічні прояви. Основні синдроми. Діагностика. Перебіг. Принципи лікування..

Агранулоцитоз. Етіологія і патогенез. Клініка імунних агранулоцитозів. Основні ознаки. Ускладнення. Поняття про цитостатичну хворобу. Клінічна і лабораторна діагностика цитопенічного синдрому і агранулоцитозу.

Особливості проявів в ротовій порожнині та роль лікаря-стоматолога в їх лікуванні.

Тема 8 Тромбоцитопенії та тромбоцитопатії. Етіологія. Патогенез. Клініка. Діагностика. Лікування. Стоматологічні аспекти.

Хвороби гемостазу (геморагічні хвороби). Сучасна класифікація, клінічні прояви, загальні принципи лабораторної діагностики порушень первинного, вторинного гемостазу та фібринолізу. Тромбоцитопенії та тромбоцитопатії (спадкові та набуті). Діагностика. Принципи лікування. Профілактика. Особливості надання стоматологічної допомоги хворим з патологією первинного гемостазу. Тромбоцитопенічна пурпура (хвороба Верльгофа). Діагностичні критерії. Перебіг. Ускладнення. Невідкладна допомога при кровотечі. Зміни в ротовій порожнині.

Тема9. Гемофілії А, В, С. Геморагічний васкуліт (хвороба Шенлейн-Геноха). Вазопатії. Етіологія. Патогенез. Клініка. Діагностика. Лікування. Невідкладна допомога. Стоматологічні аспекти.

Гемофілії (А, В, С) та інші спадкові та набуті коагулопатії. Особливості тактики лікаря-стоматолога. Клінічні прояви, перебіг.

Принципи лікування та профілактики кровотеч. Тактика стоматолога при втручаннях у ротовій порожнині у хворих на гемофілію.

Геморагічний васкуліт (хвороба Шенлейн-Геноха). Етіологія. Патогенез. Клінічна картина. Основні форми (шкірна, суглобова, абдомінальна, ниркова). Принципи лікування. Вазопатії. Причини. Діагностика. Профілактика і особливості зупинки кровотеч при васкулітах та вазопатіях в стоматологічній практиці. Прояви у ротовій порожнині.

Тема 10. Анафілактичний шок, кропив'янка, ангіоневротичний набряк. Етіологія. Патогенез. Клініка. Діагностика. Лікування. Невідкладна допомога. Стоматологічні аспекти.

Поняття про алергози. Патогенез та типи алергічних реакцій. Алергічні реакції негайного типу. Анафілактичний шок. Гострі токсико-алергічні реакції (ГТАР); кропив'янка, набряк Квінке. Етіологія. Механізм розвитку. Види і форми анафілаксії. Клініка. Перебіг. Принципи лікування. Невідкладна допомога при тяжкій і анафілактичній формах.

Тема 11. Вторинні імунодефіцити. Етіологія. Патогенез. Клініка. Діагностика. Лікування. Стоматологічні аспекти.

Вторинні імунодефіцити. Визначення. Етіологія. Патогенез. Клінічні ознаки. Діагностика. Основні підходи до лікування вторинних імунодефіцитів. Стоматологічні аспекти хвороб імунної системи.

Тема 12. Контрольне заняття.

Тема 13. Заключний варіант заповненої амбулаторної картки пацієнта (історії хвороби), стоматологічні аспекти лікування, невідкладні стани, тактика стоматолога, використана література.

Заключний варіант заповненої амбулаторної картки пацієнта (історії хвороби). Основні невідкладні стани, що можуть виникнути у наданого для курації хворого. Принципи надання невідкладної

допомоги. Тактика стоматолога при необхідності втручання в ротовій порожнині у хворого.

Тема 14. Захист роботи по веденню медичної документації: амбулаторної картки пацієнта (історії хвороби).

Тема 15. Контрольне заняття. Іспит.

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 1,26	Напрямок підготовки 22 «Охорона здоров'я»	(нормативна)
Загальна кількість годин –38	Спеціальність: 221 «Стоматологія»	Рік підготовки:
		4-й
		Семестр
		8-й
Годин для денної (або вечірньої) форми навчання: аудиторних –32 самостійної роботи студента –6	Освітньо-кваліфікаційний рівень: «Магістр стоматології»	Лекції
		4год.
		Практичні, семінарські
		28 год.
		Лабораторні
		0 год.
		Самостійна робота
		6 год.
Індивідуальні завдання: год.		
Вид контролю: іспит		

2.1 Опис дисципліни

2.2.1 Лекції

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	Тема 1. Гломерулонефрити. Пієлонефрити. Сечокам'яна хвороба. Етіологія. Патогенез. Клініка. Діагностика. Лікування. Невідкладна допомога. Стоматологічні аспекти.	2
2	Тема 2. Анемії. Лейкемії та лімфоми. Агранулоцитоз. Порушення гемостазу. Тромбоцитопенія. Хвороба Віллебранда. Гемофілія. Геморагічний васкуліт.	2

	Етіологія. Патогенез. Діагностика. Клініка. Диференційна діагностика. Принципи лікування. Алергози. Анафілактичний шок. набряк Квінке. Кропивниця. Токсико-алергічні ураження шкіри та слизових оболонок. Етіологія. Патогенез. Діагностика. Клініка. Ускладнення.	
Разом		4

2.2.2 Семінарські заняття

2.2.3 Практичні заняття

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1. Заповнення амбулаторної картки пацієнта (історії хвороби) та захист роботи по веденню медичної документації: амбулаторної картки пацієнта (історії хвороби). Хвороби органів сечоутворення та сечовиділення		
1	Розбір схеми історії хвороби. Курація – скарги, анамнез, об'єктивний огляд, попередній діагноз, лабораторні та інструментальні методи обстеження, обґрунтування клінічного діагнозу, диференційний діагноз, заключний діагноз, лікування та профілактика	2
2	Гломерулонефрити. Пієлонефрити. Сечокам'яна хвороба. Етіологія. Патогенез. Клініка. Діагностика. Лікування. Невідкладна допомога. Стоматологічні аспекти.	2
3	Гостра ниркова недостатність. Хронічна ниркова недостатність. Етіологія. Патогенез. Клініка. Діагностика. Лікування. Стоматологічні аспекти.	2
4	Контрольне заняття.	2
2. Хвороби органів кровотворення. Захворювання імунної системи в практиці стоматолога. Алергічні хвороби. Вторинні імунодефіцити. Захист роботи по веденню медичної документації: амбулаторної картки пацієнта (історії хвороби)		
5	Залізодефіцитні анемії. Етіологія. Патогенез. Клініка. Діагностика. Лікування. Стоматологічні аспекти..	2
6	Мегалобластні анемії. Етіологія. Патогенез. Клініка. Діагностика. Лікування. Стоматологічні аспекти.	2
7	Гіпо-, апластичні та гемолітичні анемії. Етіологія. Патогенез. Клініка. Діагностика. Лікування. Стоматологічні аспекти.	2

8	Гематоонкологічні хвороби. Гострі та хронічні мієлоїдні, лімфоїдні лейкозії та лімфоми. Агранулоцитоз. Етіологія. Патогенез. Клініка. Діагностика. Лікування. Стоматологічні аспекти.	2
9	Тромбоцитопенії та тромбоцитопатії. Етіологія. Патогенез. Клініка. Діагностика. Лікування. Стоматологічні аспекти	2
10	Гемофілії А, В, С. Хвороба Віллебранда. Геморагічний васкуліт (хвороба Шенлейн-Геноха). Вазопатії. Етіологія. Патогенез. Клініка. Діагностика. Лікування. Невідкладна допомога. Стоматологічні аспекти.	2
11	Анафілактичний шок, кропив'янка, ангіоневротичний набряк. Етіологія. Патогенез. Клініка. Діагностика. Лікування. Невідкладна допомога. Стоматологічні аспекти.	2
12	Вторинні імунодефіцити. Етіологія. Патогенез. Клініка. Діагностика. Лікування. Стоматологічні аспекти.	2
13	Контрольне заняття	2
14	Заключний варіант заповненої амбулаторної картки пацієнта (історії хвороби), стоматологічні аспекти лікування, невідкладні стани, тактика стоматолога, використана література.	
15	Захист роботи по веденню медичної документації: амбулаторної картки пацієнта (історії хвороби). Залік	2
	Всього	28

2.2.4 Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Основи внутрішньої медицини (Заповнення амбулаторної картки пацієнта (історії хвороби) та захист роботи по веденню медичної документації: амбулаторної картки пацієнта (історії хвороби). Хвороби органів сечоутворення та сечовиділення. Хвороби органів кровотворення. Алергічні хвороби).		
1	Підготовка до практичних занять.	2
2	Оволодіння практичними навичками згідно наведеного нижче переліку.	1
3	Курація хворого з письмовим обґрунтуванням діагнозу та написання фрагменту історії хвороби	2
4	Підготовка до підсумкового контролю	1
5	Індивідуальна робота:	

	<ul style="list-style-type: none"> - доповідь реферату на практичному занятті; - доповідь на клінічних конференціях баз кафедр; - доповідь історії хвороби хворого на практичному занятті; - написання тез, статей. 	
Разом		6

Методи навчання

Видами навчальної діяльності студентів згідно з навчальним планом є: а) практичні заняття, б) самостійна робота студентів (СРС).

Тематичні плани практичних занять та СРС забезпечують реалізацію у навчальному процесі всіх тем. Теми курсу розкривають проблемні питання відповідних розділів професійних хвороб. У курсі максимально використовуються різноманітні дидактичні засоби – мультимедійні презентації, навчальні фільми, аудіозаписи, демонстрація тематичних хворих.

Практичні заняття за методикою їх організації є клінічним розбором і передбачають:

- обстеження пацієнта з тим чи іншим професійним захворюванням;
- формулювання попереднього діагнозу;
- призначення необхідних додаткових інструментальних та лабораторних методів обстеження;
- проведення диференціальної діагностики;
- обґрунтування кінцевого діагнозу;
- призначення необхідного лікування;
- визначення заходів первинної та вторинної профілактики.

Практичні заняття проходять у профільній клініці та складаються з чотирьох структурних частин: 1) засвоєння теоретичної частини теми, 2) курації тематичного хворого, 3) роботи студентів щодо відпрацювання практичних навичок за допомогою фантомів та роботи з пацієнтом під контролем викладача, 4) розв'язання ситуаційних завдань та тест-

контролю засвоєння матеріалу.

Самостійна робота студентів займає у вивченні дисципліни вагомe місце. Окрім традиційної позааудиторної підготовки студентів із опрацювання тем, які не входять до плану аудиторних занять, вона включає роботу студентів у відділеннях стаціонару, клінічних лабораторіях та відділеннях функціональної діагностики в позааудиторний час, ефективність якої повинна забезпечуватись викладачами. До самостійної роботи відноситься курація пацієнтів. За період вивчення дисципліни передбачено написання епікризу. Індивідуальна робота може здійснюватися у форматі: доповіді реферату на практичному занятті; доповіді на клінічних конференціях баз кафедри; доповіді історії хвороби на практичному занятті; написання тез, статей тощо.

Методи контролю

Методи контролю і система оцінювання здійснюються відповідно до вимог програми курсу за вибором та «Інструкції щодо оцінювання навчальної діяльності студентів в умовах впровадження Європейської Кредитно-Трансферної Системи організації навчального процесу», затвердженої МОЗ України 15.04.2014 р.

Поточний контроль здійснюється на кожному практичному занятті відповідно конкретних цілей з кожної теми. При оцінюванні навчальної діяльності студентів необхідно надавати перевагу стандартизованим методам контролю: тестуванню, структурованим письмовим роботам, структурованому за процедурою контролю практичних навичок в умовах, що наближені до реальних.

Підсумковий контроль здійснюється після завершення вивчення усіх тем модуля на останньому контрольному занятті. Рекомендується застосовувати наступні засоби діагностики рівня підготовки студентів: комп'ютерне і бланкове тестування, розв'язування ситуаційних задач, вміння постановки діагнозу, оцінка результатів методів дослідження,

контроль практичних навичок, відповіді на стандартизовані теоретичні питання.

Рекомендовано проводити практичні заняття з включенням:

1) контролю початкового рівня знань за допомогою тестів, складених у форматі запитання з 5 варіантами відповіді, з яких 1 – правильна;

2) опитування студентів за темою заняття;

3) ведення 1-2 хворих з захворюваннями та станами, що відповідають тематиці заняття, з наступним обговоренням правильності встановлення діагнозу, диференціальної діагностики та лікувальних заходів із застосуванням засад доказової медицини і у відповідності до Національних та Європейських настанов і протоколів;

4) розгляду результатів додаткових методів дослідження (лабораторних та інструментальних), які застосовуються при діагностиці і проведенні диференційного діагнозу, розгляд яких передбачений темою практичного заняття;

5) контролю кінцевого рівня знань за тестовими завданнями, складеними у форматі Крок-2.

Засвоєння теми (поточний контроль) контролюється на практичному занятті відповідно до конкретних цілей, засвоєння змістових розділів –на практичних підсумкових заняттях. Рекомендується застосовувати такі засоби оцінки рівня підготовки студентів: комп'ютерні тести, розв'язання ситуаційних задач, проведення лабораторних досліджень і трактування та оцінка їх результатів, аналіз і оцінка результатів інструментальних досліджень і параметрів, що характеризують функції організму людини, контроль засвоєння практичних навичок.

Поточна навчальна діяльність (ПНД) здійснюється викладачем академічної групи, після засвоєння студентами кожної теми дисципліни та виставляються оцінки з використанням 4-бальної (традиційної)

системи. За підсумками семестру середню оцінку (з точністю до сотих) за поточну діяльність викладач автоматично одержує за допомогою електронного журналу системи АСУ.

Підсумкове заняття (ПЗ) –проводиться після логічно завершеної частини дисципліни, що складається з сукупності навчальних елементів програми, яка поєднує усі види підготовки (теоретичної, практичної і т. ін.), елементи освітньо-професійної програми (навчальної дисципліни, усіх видів практик, атестації), що реалізуються відповідними формами навчального процесу.

Підсумкове заняття (ПЗ) приймається викладачем академічної групи. Форми проведення ПЗ мають бути стандартизованими і включати контроль усіх видів підготовки (теоретичної, практичної, самостійної і т.ін.), вирішення тестових завдань «Крок-2», передбачених робочою програмою дисципліни. Рекомендовано до застосування такі засоби діагностики рівня підготовки студентів: тестовий контроль, розв'язування ситуаційних задач, контроль практичних навичок, зокрема уміння правильно проводити курацію хворого, призначати та трактувати результати лабораторного та інструментального обстеження, обґрунтовувати діагноз на підставі аналізу санітарно-гігієнічних, клінічних та допоміжних методів обстеження.

При оцінюванні засвоєння тем практичного заняття студенту виставляються оцінки за 4-бальною (традиційною) шкалою На початку заняття студенти вирішують тестові завдання «Крок-2» у кількості 30 завдань, потім у ліжка хворого викладач групи приймає практичні навички, які оцінюються «виконав», «не виконав», потім студенти пишуть письмову роботу, в кожному білеті містяться 5 теоретичних питань, в які входять питання винесені для самостійної роботи, після цього проводиться усна співбесіда зі студентом, після чого виставляється традиційна оцінка за ПЗ.

Індивідуальні завдання студента (ІЗС) оцінюються в балах ECTS (не більше 10), які додаються до суми балів, набраних за поточну навчальну діяльність.

Підсумковий бал за поточну навчальну діяльність (ПНД) та підсумкові заняття (ПЗ) визначається як середнє арифметичне традиційних оцінок за кожне заняття та ПЗ, округлене до 2-х знаків після коми та перераховується у багатобальну шкалу.

Рекомендації щодо проведення підсумкового заняття:

1. Вирішення пакету тестових завдань за змістом навчального матеріалу, який включає наступне:

- базові тестові завдання з дисципліни, які охоплюють зміст навчального матеріалу підсумкового заняття відповідно до РНПД у кількості **30 тестів**, що відповідають ЛП «Крок-2» - відкрита база тестових завдань ЛП «Крок-2». Критерій оцінювання – **90,5%** вірно вирішених завдань; «склав» або «не склав»);

2. Оцінювання освоєння практичних навичок (критерії оцінювання –«виконав» або «не виконав»).

3. Під час оцінювання знань студента з теоретичних питань, а також питання для самостійної роботи, що входять до даного підсумкового заняття (ПЗ) студенту виставляється традиційна оцінка, яка конвертується у багатобальну шкалу разом з оцінками за ПНД (таблиця 1).

4. Завдання з практичної та професійної підготовки, що відображають уміння та навички під час курації тематичних хворих, оцінювання результатів лабораторних та інструментальних методів досліджень та вибору лікувальної тактики, які визначені в переліках навчальних програм дисциплін (РНПД) та ОКХ спеціальностей.

5. Завдання з діагностики та надання допомоги при невідкладних станах (у межах РНПД та ОКХ спеціальності).

Рекомендації щодо проведення іспиту

Для проведення сесії встановлюється розклад, затверджений ректором Університету із зазначенням конкретних дат складання іспитів.

Іспит передбачає наступні контрольні елементи:

1) Вирішення пакету тестових завдань - на останньому або передостанньому занятті в семестрі, що включає тестові завдання з бази ІТІ «Крок» та ЛІІ «Крок-Б» Центру тестування при МОЗ України за попередні 5 років. Критерій оцінювання – 90% вірно вирішених завдань;

2) Завдання щодо оцінювання теоретичних знань за всіма темами дисципліни за таблицями;

3) Завдання з практичної та професійної підготовки, що відображають уміння та навички під час курації тематичних хворих, оцінювання результатів лабораторних та інструментальних методів досліджень з метою діагностики та вибору лікувальної тактики, які визначені у межах програм навчальних дисциплін ;

5) Завдання з діагностики та надання допомоги при невідкладних станах у межах програми навчальної дисципліни;

6) Виконання медичних маніпуляцій у межах програми навчальної дисципліни.

Для успішної підготовки та проведення іспиту кафедра розмістила на інформаційному стенді та сторінці кафедри сайту університету:

1) тестові завдання з бази ІТІ «Крок» та ЛІІ «Крок-Б» Центру тестування при МОЗ України за попередні 5 років;

2) перелік теоретичних питань (у т.ч. питання із самостійної роботи);

3) перелік практичних навичок;

4) перелік препаратів, рецепти яких повинен виписувати здобувач освіти;

5) перелік облікових медичних документів;

6) критерії оцінки знань і умінь здобувачів освіти;

- 7) графік відпрацювання здобувачами освіти занять впродовж семестру;
- 8) графік консультацій з дисципліни впродовж семестру;
- 10) графік екзаменаційних консультацій.

3. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

3.1. Оцінювання успішності навчання здобувачів освіти здійснюється на підставі чинної «Інструкції з оцінювання навчальної діяльності здобувачів освіти ХНМУ»

Оцінювання поточної навчальної діяльності (ПНД) **Перерахунок середньої оцінки за поточну навчальну діяльність у багатобальну шкалу**

Перерахунок середньої оцінки за поточну навчальну діяльність (ПНД) у багатобальну шкалу проводиться відповідно до таблиці 1

Таблиця 1

Перерахунок середньої оцінки за поточний контроль у багатобальну шкалу (для дисциплін, що завершуються ДЗ або іспитом)

4-бальна шкала	120-бальна шкала	4-бальна шкала	120-бальна шкала
5	120	3,91–3,94	94
4,95–4,99	119	3,87–3,90	93
4,91–4,94	118	3,83–3,86	92
4,87–4,90	117	3,79–3,82	91
4,83–4,86	116	3,74–3,78	90
4,79–4,82	115	3,70–3,73	89
4,75–4,78	114	3,66–3,69	88

4,70–4,74	113	3,62–3,65	87
4,66–4,69	112	3,58–3,61	86
4,62–4,65	111	3,54–3,57	85
4,58–4,61	110	3,49–3,53	84
4,54–4,57	109	3,45–3,48	83
4,50–4,53	108	3,41–3,44	82
4,45–4,49	107	3,37–3,40	81
4,41–4,44	106	3,33–3,36	80
4,37–4,40	105	3,29–3,32	79
4,33–4,36	104	3,25–3,28	78
4,29–4,32	103	3,21–3,24	77
4,25–4,28	102	3,18–3,2	76
4,2–4,24	101	3,15–3,17	75
4,16–4,19	100	3,13–3,14	74
4,12–4,15	99	3,1–3,12	73
4,08–4,11	98	3,07–3,09	72
4,04–4,07	97	3,04–3,06	71
3,99–4,03	96	3,0–3,03	70
3,95–3,98	95	Менше 3	Недостатньо

Проведення та оцінювання диференційованого заліку або іспиту (табл. 3, 4 або 5 з «Інструкції з оцінювання навчальної діяльності студентів...»).

Перерахунок середньої оцінки за ПНД та ПЗ для дисципліни, які завершуються дифзаліком проводиться відповідно до таблиці 1. Мінімальна кількість балів, яку має набрати студент для допуску до дифзаліку – 70 балів, мінімальна позитивна оцінка на дифзаліку і відповідно 50 балів.

Оцінювання індивідуальних завдань студента

Індивідуальні завдання здобувача освіти – з дисципліни (далі – ІЗЗ) сприяють більш поглибленому вивченню здобувачем освіти теоретичного матеріалу, формуванню вмінь використання знань для вирішення відповідних практичних завдань.

Види індивідуальних завдань з певної навчальної дисципліни визначаються навчальною програмою з дисципліни. Терміни отримання, виконання і захисту індивідуальних завдань визначаються графіком, що розробляється та затверджується на засіданні кафедри на кожний семестр. ІЗЗ виконується здобувачем освіти самостійно із одержанням необхідних консультацій з боку науково-педагогічного працівника. Допускаються випадки виконання ІЗЗ комплексної тематики кількома студентами.

ІЗЗ оцінюються в балах (не більше 10), що додаються до балів, набраних за ЗНД по закінченню вивчення дисципліни або її частини, при проведенні «заліку», «диференційованого заліку» або «іспиту».

Загальна сума балів за ЗНД та ІЗЗ не може перевищувати 120 балів. Для дисциплін, формою контролю яких є «залік», сума балів за ЗНД та ІЗЗ не може перевищувати 200 балів.

Оцінювання самостійної роботи студентів

Навчальний матеріал дисципліни, передбачений для засвоєння здобувачем освіти у процесі самостійної роботи, виноситься на підсумковий контроль разом з навчальним матеріалом, що вивчався при проведенні аудиторних навчальних занять.

Таблиця 2

Оцінювання теоретичних знань та практичних навичок, якщо вони представлені в одному білеті

Кількість	«5»	«4»	«3»	Відповідь за білетами,	За кожну відповідь
-----------	-----	-----	-----	------------------------	--------------------

питань				які включають	студент одержує
1	16	13	10	теоретичну та	від 10 до 16 балів,
2	16	13	10	практичну частини	що відповідає:
3	16	13	10	дисципліни	«5» - 16 балів;
4	16	13	10		«4» - 13 балів;
5	16	13	10		«3» - 10 балів.
	80	65	50		

Оцінка з дисципліни

Оцінювання дисципліни (далі –ОД) — це підсумковий контроль, що проводиться після засвоєння здобувачем освіти навчального матеріалу з дисципліни на підставі виконання ним певних видів робіт на практичних, семінарських або лабораторних заняттях, виконання індивідуальних завдань та самостійної роботи. Оцінювання дисципліни проводиться по закінченні вивчення дисципліни у формі «заліку», «диференційного заліку», «екзамену».

Для дисциплін, вивчення яких закінчується у поточному семестрі, а формою контролю є «**диференційований залік**» передбачається що, допуск до ДЗ розраховується у балах ЗНД від 70 до 120 балів. Безпосередньо ДЗ оцінюється від 50 до 80 балів. Оцінка з дисципліни є сума балів за ЗНД, ІЗЗ та ДЗ і складає від 120 до 200 балів.

Технологія оцінювання дисципліни (табл. 6 з «Інструкції з оцінювання навчальної діяльності студентів...»).

Технологія оцінювання дисципліни

Для дисциплін, вивчення яких закінчується у поточному семестрі, а формою контролю є «**іспит**» передбачається що, допуск до іспиту розраховується у балах ЗНД від 70 до 120 балів. Безпосередньо іспит

оцінюється від 50 до 80 балів. Оцінка з дисципліни є сума балів за ЗНД, ІЗЗ та ДЗ і складає від 120 до 200 балів.

**Відповідність оцінок за 200 бальною шкалою,
чотирибальною (національною) шкалою та шкалою ЄCTS**

Оцінка за 200 бальною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за чотирибальною шкалою
180–200	A	Відмінно
160–179	B	Добре
150–159	C	Добре
130–149	D	Задовільно
120–129	E	Задовільно
Менше 120	F, Fx	Незадовільно

Здобувачам освіти, які виконали вимоги програм навчальних дисциплін та були допущені до складання підсумкового контролю («диференційованого заліку» або «іспиту»), але не склали його або не з'явилися виставляється оцінка **Fx**.

Здобувачам освіти, які були не допущені до складання «диференційованого заліку» або «іспиту», у зв'язку з недостатньою кількістю балів за ЗНД кафедра виставляє у відомість відмітку «не допущено» (оцінка **F**).

Здобувачу освіти, який допущений до складання диференційованого заліку або іспиту, але не з'явився на його складання, кафедра виставляє у відомість відмітку «не з'явився» (оцінка **Fx**). Декан розглядає причину пропуску диференційованого заліку або іспиту: «поважна» або «неповажна». У разі якщо неявка була «неповажною» декан виставляє відмітку «незадовільно».

Після проведення семестрового контролю для дисциплін, або їх частин, що закінчуються формою контролю «залік», «диференційований

залік» та «іспит», відповідальний за організацію навчально-методичної роботи на кафедрі або викладач виставляють здобувачу освіти відповідну оцінку за таблицею 3 «Шкала оцінювання у ХНМУ», що додається (додаток 3) у індивідуальний навчальний план здобувача освіти та заповнює відомості успішності з дисципліни.

3.2 Питання до заліку та іспиту

1. Бронхіальна астма. Визначення. Етіологія і патогенез. Клініка. Класифікація. Лікування. Роль лікаря-стоматолога щодо запобігання тяжким ускладненням та надання невідкладної допомоги на своєму робочому місці.

2. ХОЗЛ. Емфізема легень. Визначення. Етіологія і патогенез. Клініка. Класифікація. Лікування. Роль лікаря-стоматолога щодо запобігання тяжким ускладненням та надання невідкладної допомоги на своєму робочому місці.

3. Пневмонії. Легенева недостатність. Визначення. Етіологія і патогенез. Клініка. Класифікація. Лікування. Роль лікаря-стоматолога щодо запобігання тяжким ускладненням та надання невідкладної допомоги на своєму робочому місці.

4. Плевральний синдром. Визначення. Етіологія і патогенез. Клініка. Класифікація. Лікування. Роль лікаря-стоматолога щодо запобігання тяжким ускладненням та надання невідкладної допомоги на своєму робочому місці.

5. Гіпертонічна хвороба. Визначення. Етіологія і патогенез. Клініка. Класифікація. Лікування. Роль лікаря-стоматолога щодо запобігання тяжким ускладненням та надання невідкладної допомоги на своєму робочому місці.

6. Симптоматичні артеріальні гіпертензії. Визначення. Етіологія і патогенез. Клініка. Класифікація. Лікування. Роль лікаря-стоматолога

щодо запобігання тяжким ускладненням та надання невідкладної допомоги на своєму робочому місці.

7. Атеросклероз. ІХС. Класифікація ВООЗ. Визначення. Етіологія і патогенез. Клініка. Класифікація. Лікування. Роль лікаря-стоматолога щодо запобігання тяжким ускладненням та надання невідкладної допомоги на своєму робочому місці.

8. Раптова зупинка кровообігу. Принципи серцево-легеневої реанімації. Визначення. Етіологія і патогенез. Клініка. Лікування. Роль лікаря-стоматолога щодо запобігання тяжким ускладненням та надання невідкладної допомоги на своєму робочому місці.

9. Стенокардії. Визначення. Етіологія і патогенез. Клініка. Класифікація. Лікування. Роль лікаря-стоматолога щодо запобігання тяжким ускладненням та надання невідкладної допомоги на своєму робочому місці.

10. Гострий коронарний синдром. Гострий інфаркт міокарду (ГІМ). Визначення. Етіологія і патогенез. Клініка. Класифікація. Лікування. Роль лікаря-стоматолога щодо запобігання тяжким ускладненням та надання невідкладної допомоги на своєму робочому місці.

11. Аритмії серця. Визначення. Етіологія і патогенез. Клініка. Класифікація. Лікування. Роль лікаря-стоматолога щодо запобігання тяжким ускладненням та надання невідкладної допомоги на своєму робочому місці.

12. Гостра серцева недостатність (лівошлуночкова та правошлуночкова) та гостра судинна недостатність. Визначення. Етіологія і патогенез. Клініка. Класифікація. Лікування. Роль лікаря-стоматолога щодо запобігання тяжким ускладненням та надання невідкладної допомоги на своєму робочому місці.

13. Хронічна серцева недостатність. Визначення. Етіологія і патогенез. Клініка. Класифікація. Лікування. Роль лікаря-стоматолога

щодо запобігання тяжким ускладненням та надання невідкладної допомоги на своєму робочому місці.

14. Ревматична хвороба. Визначення. Етіологія і патогенез. Клініка. Класифікація. Лікування. Роль лікаря-стоматолога щодо запобігання тяжким ускладненням та надання невідкладної допомоги на своєму робочому місці.

15. Інфекційний ендокардит. Визначення. Етіологія і патогенез. Клініка. Класифікація. Лікування. Роль лікаря-стоматолога щодо запобігання тяжким ускладненням та надання невідкладної допомоги на своєму робочому місці.

16. Набуті вади серця. Мітральні та аортальні вади. Визначення. Етіологія і патогенез. Клініка. Класифікація. Лікування. Роль лікаря-стоматолога щодо запобігання тяжким ускладненням та надання невідкладної допомоги на своєму робочому місці.

17. Особливості тактики лікаря-стоматолога у пацієнтів з ревматичними захворюваннями, інфекційним ендокардитом та вадами серця. Роль лікаря-стоматолога щодо запобігання тяжким ускладненням та надання невідкладної допомоги на своєму робочому місці.

18. Дифузні захворювання сполучної тканини. Визначення. Етіологія і патогенез. Клініка. Класифікація. Лікування. Роль лікаря-стоматолога щодо запобігання тяжким ускладненням та надання невідкладної допомоги на своєму робочому місці.

19. Системні васкуліти. Роль лікаря-стоматолога в профілактиці та лікуванні. Визначення. Етіологія і патогенез. Клініка. Класифікація. Лікування. Роль лікаря-стоматолога щодо запобігання тяжким ускладненням та надання невідкладної допомоги на своєму робочому місці.

20. Гастрити. Визначення. Етіологія і патогенез. Клініка. Класифікація. Лікування. Роль лікаря-стоматолога щодо запобігання

тяжким ускладненням та надання невідкладної допомоги на своєму робочому місці.

21. Виразкова хвороба шлунка та 12-палої кишки. Визначення. Етіологія і патогенез. Клініка. Класифікація. Лікування. Роль лікаря-стоматолога щодо запобігання тяжким ускладненням та надання невідкладної допомоги на своєму робочому місці.

22. Хвороби кишечника (хронічні ентерити, хронічні коліти, неспецифічний виразковий коліт). Визначення. Етіологія і патогенез. Клініка. Класифікація. Лікування. Роль лікаря-стоматолога щодо запобігання тяжким ускладненням та надання невідкладної допомоги на своєму робочому місці.

23. Панкреатити. Холецистити. Жовчнокам'яна хвороба. Визначення. Етіологія і патогенез. Клініка. Класифікація. Лікування. Роль лікаря-стоматолога щодо запобігання тяжким ускладненням та надання невідкладної допомоги на своєму робочому місці.

25. Хронічні гепатити. Цирози печінки. Визначення. Етіологія і патогенез. Клініка. Класифікація. Лікування. Роль лікаря-стоматолога щодо запобігання тяжким ускладненням та надання невідкладної допомоги на своєму робочому місці.

26. Провідні синдроми при захворюваннях нирок: набряковий синдром, нефротичний синдром, синдром ренальної гіпертензії, ниркової еклампсії, ниркової кольки, гострої ниркової недостатності, хронічної ниркової недостатності.

27. Гострий гломерулонефрит. Визначення. Клінічна симптоматика. Ускладнення. Діагностика. Лікування. Прогноз

28. Роль санації вогнищ інфекції в профілактиці гострого гломерулонефриту.

29. Хронічний гломерулонефрит. Визначення. Етіологія. Патогенез. Клініка. Морфологічні варіанти перебігу. Діагностика. Ускладнення. Принципи лікування

30. Хронічна хвороба нирок. Нефротичний синдром. Уремія. Невідкладна допомога.

31. Гострий пієлонефрит (ГП). Визначення. Форми перебігу. Фактори ризику розвитку ГП. Клініка. Діагностика. Ускладнення. Лікування. Прогноз.

32. Хронічний пієлонефрит (ХП). Визначення. Етіологія. Клініка. Перебіг. Ускладнення. Лікування. Профілактика. Роль стоматолога в профілактиці ХП.

33. Гостра ниркова недостатність (ГНН). Визначення. Класифікація.

34. Патогенез. Клініка. Стадії ГНН. Діагностика. Перебіг та прогноз. Лікування. Профілактика.

35. Хронічна ниркова недостатність (ХНН). Визначення. Етіологія. Патогенез. Класифікація. Клініка. Основні клінічні синдроми ХНН. Перебіг. Діагностика. Лікування. Профілактика. Роль стоматолога в профілактиці.

36. Залізодефіцитні анемії. Визначення. Загальні прояви анемії, в тому числі і в ротовій порожнині. Етіологія. Патогенез. Діагностика.

37. Патогномонічні симптоми залізодефіцитних анемії в ротовій порожнині. Принципи лікування. Прогноз. Профілактика. Роль лікаря-стоматолога в профілактиці. Невідкладна допомога за гострої масивної крововтрати.

38. Мегалобластні анемії. Визначення. Етіологія. Патогенез. Клінічні прояви мегалобластних анемії, в тому числі і в ротовій порожнині. Діагностика.

39. Патогномонічні синдроми в ротовій порожнині при мегалобластній анемії. Принципи лікування. Прогноз. Профілактика. Роль стоматолога в профілактиці

40. Гіпо-, апластичні та гемолітичні анемії. Визначення. Етіологія. Патогенез. Клінічні прояви анемії, в тому числі і в ротовій порожнині. Діагностика.

41. Патогномонічні симптоми в ротовій порожнині при гіпо-, апластичних та гемолітичних анеміях. Принципи лікування. Прогноз. Профілактика. Роль стоматолога в профілактиці.

42. Гематоонкологічні хвороби. Сучасні погляди на етіологію та патогенез (онко- та протоонкогени). Поняття про пухлинну трансформацію, дисемінацію та прогресію. Класифікація ВООЗ.

43. Загальні принципи лікування (програмна цитостатична та супровідна терапія, ускладнення) гематоонкологічних хвороб. Оцінка ефективності. Роль лікаря-стоматолога в діагностиці, лікуванні проявів та ускладнень терапії гематоонкологічних хвороб.

44. Гострі лімфобластні (В та Т клітинні) та хронічні лімфоцитарні лейкозії та лімфоми. Клінічні прояви, основні синдроми. Діагностика. Перебіг. Принципи лікування. Особливості проявів в ротовій порожнині та їх лікування.

45. Гострі мієлобластні (M₀ –M₇) та хронічні мієлоцитарні лейкозії (хронічна мієлолейкемія, еритремія). Мієлодиспластичні синдроми. Пухлини з гістіоцитів та дендритичних клітин. Клінічні прояви. Основні синдроми. Діагностика. Перебіг. Диференційний діагноз. Принципи лікування. Особливості проявів в ротовій порожнині та роль лікаря-стоматолога в їх лікуванні.

46. Агранулоцитоз. Етіологія і патогенез, Клініка імунних агранулоцитозів. Основні ознаки. Ускладнення. Поняття про цитостатичну хворобу. Клінічна і лабораторна діагностика цитопенічного синдрому і агранулоцитозу.

47. Хвороби гемостазу (геморагічні хвороби). Сучасні класифікації, клінічні прояви, загальні принципи лабораторної діагностики порушень первинного, вторинного гемостазу та фібринолізу. Профілактика.

48. Тромбоцитопенії та тромбоцитопатії (спадкові та набуті).
Діагностика. Принципи лікування.

49. Тромбоцитопенічна пурпура (хвороба Верльгофа).
Діагностичні критерії. Перебіг. Ускладнення. Лікування. Невідкладна
допомога при кровотечі. Зміни в ротовій порожнині.

50. Особливості надання стоматологічної допомоги хворим з
патологією первинного гемостазу.

51. Гемофілії (А, В, С) та інші спадкові та набуті коагулопатії.
Етіологія. Патогенез. Клінічні прояви. Особливості тактики лікаря -
стоматолога. Принципи лікування.

52. Хвороба Віллебранда. Клінічні прояви, перебіг. Діагностика.
Прогноз. Принципи лікування та профілактики кровотеч

53. Тактика стоматолога при втручаннях у ротовій порожнині у
хворих на гемофілію.

54. Геморагічний васкуліт (хвороба Шенлейн-Геноха). Етіологія.
Патогенез. Клінічна картина. Основні форми (шкірна, суглобова,
абдомінальна, ниркова). Прояви у ротовій порожнині. Принципи
лікування.

55. Вазопатії. Причини. Клінічні прояви в ротовій порожнині.
Діагностика. Профілактика.

56. Особливості зупинки кровотеч при васкулітах та вазопатіях в
стоматологічній практиці.

57. Поняття про алергози. Патогенез та типи алергічних реакцій.

58. Алергічні реакції негайного типу. Анафілактичний шок. Гострі
токсико-алергічні реакції (ГТАР); кропив'янка, набряк Квінке.
Сироваткова хвороба. Етіологія. Механізм розвитку. Види і форми
анафілаксії. Клініка. Перебіг. Принципи лікування. Невідкладна
допомога при тяжкій і анафілактичній формах.

59. Вторинні імунодефіцити. Визначення. Етіологія. Патогенез. Клінічні ознаки. Діагностика. Основні підходи до лікування вторинних імунодефіцитів. Стоматологічні аспекти хвороб імунної системи.

3.4 Індивідуальні завдання

1. Підготувати огляд наукової літератури за темами, що вивчаються.

2. Провести наукове дослідження за темами:

- Прояви гематологічних захворювань в ротовій порожнині.
- Геморагічні діатези та стоматологічний статус.
- Прояви агранулоцитозу в ротовій порожнині.
- Стоматологічні аспекти захворювань крові.
- Роль лікаря-стоматолога у запобіганні виникненню алергічних реакцій.

3. Написати реферати за темами:

- Роль лікаря-стоматолога в профілактиці хронічної ниркової недостатності.
- Роль лікаря-стоматолога в діагностиці гематоонкологічних захворювань.
- Тактика лікаря-стоматолога при виявленні хвороб порушення гемостазу.

4. Провести санітарно-просвітницьку роботу у поліклініці та стаціонарі, під час прийому пацієнтів, під час профілактичного огляду.

5. Провести профілактичні бесіди.

6. Виготовити санітарний бюлетень.

3.5 Правила оскарження оцінки

Розгляд апеляції результатів підсумкового контролю знань здобувачів освіти є складовою організаційного забезпечення освітнього процесу проводиться з метою визначення об'єктивності виставленої

оцінки. Головне завдання апеляційної процедури — подолання елементів суб'єктивізму при оцінюванні знань здобувачів освіти, уникнення непорозумінь та спірних ситуацій, створення сприятливих умов для розвитку та реального забезпечення законних прав і інтересів осіб які навчаються. Процедури апеляції та оскарження оцінки проводяться згідно Наказу ХНМУ від 30.09.2020 № 252 «Положення про апеляцію результатів підсумкового контролю здобувачів освіти харківського національного медичного університету».

4. ПОЛІТИКА ДИСЦИПЛІНИ

Вимоги дисципліни. Навчальна дисципліна є нормативною для студентів. Студент зобов'язаний в повному обсязі оволодіти знаннями, вміннями, практичними навиками і компетентностями з дисципліни. При цьому обов'язково враховується присутність та активність студента під час практичних занять та лекцій.

Відвідування занять та поведінка. Студентам важливо дотримуватися правил належної поведінки в університеті. Ці правила є загальними для всіх, вони стосуються також і всього професорсько-викладацького складу та співробітників, і принципово не відрізняються від загальноприйнятих норм. Для високої ефективності навчального процесу студент зобов'язаний виконувати наступні правила:

- відвідувати практичні заняття відповідно до розкладу;
- обов'язково в медичному халаті та перезувному взутті, з ідентифікатором, що підтверджує особу;
- із собою повинні бути маска, рукавички, стетоскоп та тонометр;
- не запізнюватися на заняття;
- дотримуватись правил внутрішнього розпорядку університету;
- не розмовляти під час занять;
- відключати мобільний телефон;

- не пропускати заняття без поважних причин; - своєчасно і старанно виконувати поставлені завдання;

- не списувати і не користуватися плагіатом;

- бути ввічливим і доброзичливим до одногрупників і викладачів;

- бути пунктуальним і обов'язковим.

Використання електронних гаджетів. Використовувати комп'ютерне обладнання та електронні гаджети згідно до нормативних документів під час очного та дистанційного навчання.

Політика щодо осіб з особливими освітніми потребами. Здійснюється згідно до документу Державного стандарту щодо осіб з особливими освітніми потребами.

5 АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

В університеті запроваджено систему академічної доброчесності, що закріплює норми, правила та принципи щодо дотримання академічної доброчесності та етики академічних відносин як невід'ємної складової у забезпеченні якості вищої освіти та наукової діяльності у Харківському національному медичному університеті для створення позитивного морального клімату в колективі та забезпечення якості вищої освіти в Університеті, а також регламентує організацію та заходи щодо попередження, виявлення та відповідальності за їх порушення, зумовлює організацію роботи Комісії з академічної доброчесності, етики та управління конфліктами, а також Групи сприяння академічній доброчесності як складової якості освіти.

На офіційному сайті ХНМУ, у розділі «Академічна доброчесність» розташована інформаційна база - сукупність нормативних документів та упорядкованої інформації, що використовується під час функціонування системи забезпечення академічної доброчесності в університеті. За допомогою інформаційних матеріалів бази здійснюється популяризація

принципів забезпечення академічної свободи і сприятливого морально-психологічного клімату в колективі та підвищення авторитету ХНМУ.

Здобувачі вищої освіти можуть бути притягнені до такої відповідальності: зниження результатів оцінювання контрольної роботи, іспиту, заліку тощо; повторне проходження оцінювання (контрольних робіт, іспитів, заліків тощо); призначення додаткових контрольних заходів; обмеження участі порушника в наукових дослідженнях, виключення з окремих наукових проектів; позбавлення права брати участь у конкурсах на отримання стипендій, грантів тощо; виключення зі складу Студентської ради Університету; виключення зі складу Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів і молодих учених; усунення з посади старости, з команди учасників олімпіади, не включення в таку команду протягом навчального року; повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми; повторне виконання наукової та/або кваліфікаційної роботи; повідомлення суб'єкта, який здійснює фінансування навчання здобувача, батьків здобувача про вчинене порушення; заборона представництва Університету в будь-яких заходах на певний період; оголошення догани із занесенням до особової справи порушника; відрахування з Університету.

Наукові, науково-педагогічні та педагогічні працівники Університету можуть бути притягнені до такої відповідальності: виключення зі складу колегіальних органів Університету; позбавлення права брати участь у конкурсах на отримання фінансування для проведення наукових досліджень та реалізації освітніх проектів, стипендій, грантів; позбавлення почесних звань, нагород, стипендій тощо, присуджених Університетом; проведення додаткової перевірки на наявність ознак академічного плагіату всіх робіт, автором яких є порушник; заборона представництва Університету в будь-яких заходах

на певний період; оголошення догани із занесенням до особової справи порушника; звільнення.

Джерела інформації з питань академічної доброчесності

На офіційному сайті ХНМУ, у розділі «Академічна доброчесність» розташована інформаційна база - сукупність нормативних документів та упорядкованої інформації, що використовується під час функціонування системи забезпечення академічної доброчесності.

На платформі Moodle, в системі дистанційного навчання ХНМУ розташовано 3 курси з академічної доброчесності.

Під час «Інфотижня першокурсника» у вересні 2020 року Директор наукової бібліотеки ХНМУ та декани ознайомили здобувачів вищої освіти з системою академічної доброчесності ХНМУ і протягом осіннього семестру 2020-2021 н.р. всі студенти, що поступили до ХНМУ, пройшли дистанційний курс «Академічна доброчесність», після засвоєння якого склали контроль засвоєння матеріалу та отримали відповідний сертифікат.

Проходження дистанційних курсів з академічної доброчесності у весняному семестрі 2020-2021 н.р. планується для всіх здобувачів вищої освіти старших курсів ХНМУ.

Необхідність дотримання кодексу академічної доброчесності прописано у договорі кожного здобувача вищої освіти ХНМУ та у додатковій угоді до трудового договору кожного науково-педагогічного працівника ХНМУ.

6. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Внутрішня медицина: підручник/ К.О.Бобкович, Є.І. Дзись, В.М. Жебель та ін.; ред. вид. М.С.Расін.- Вінниця: Нова Книга, 2015.- 328с.
2. Внутрішня медицина. У 3 т. Т. 1 /За ред. проф. К.М. Амосової. – К.: Медицина, 2008. – 1056 с

3. Медицина неотложных состояний. Скорая и неотложная медицинская помощь; учебник для студентов, врачей-интернов ВМУЗ и врачей курсантов ВМУЗ последипломного образования / И. С. Зозуля, А.В. Вернигора, В.И. Боброва и др. под ред. И.С. Зозули – К: Медицина 2008 – 695с.

4. Сучасні класифікації та стандарти лікування розповсюджених захворювань внутрішніх органів/ За ред. проф.. Ю.М. Мостового, 21-ше видання, доповнене та перероблене - Вінниця: «ДКФ», 2017. - 527 с.

Допоміжна

1. Внутрішня медицина: Порадник лікарю загальної практики: навчальний посібник. / А.С. Свінціцький, О.О. Абрагамович, П.М. Боднар та ін.; За ред. проф. А.С. Свінціцького. – ВСВ «Медицина», 2014. – 1272 с. + 16с. кольоров. вкл.

2. Наказ МОЗ України від 23.05.2011 р. №816 «Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги на засадах доказової медицини. Уніфікований клінічний протокол медичної допомоги «Ішемічна хвороба серця: стабільна стенокардія напружи. Первинна медична допомога».

3. Наказ МОЗ України від 24.05.2012 р. №384 «Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги при артеріальній гіпертензії». Уніфікований клінічний протокол первинної, екстреної та вторинної (спеціалізованої) медичної допомоги «Артеріальна гіпертензія».

4. Рациональная диагностика и фармакотерапия заболеваний внутренних органов / под ред. проф. О.Я.Бабака. – 2-е изд., доп. – К.: ООО«Доктор-Медиа», 2011. – Т.1. – 618 с., Т.2. – 454 с.

5. Наказ МОЗ України від 27 червня 2013 р. № 555 «Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги при хронічному обструктивному захворюванні легень». Уніфікований клінічний протокол первинної,

вторинної (спеціалізованої) та третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги та медичної реабілітації «Хронічне обструктивне захворювання легені

7. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Сторінка дисципліни на платформі MOODLE — <http://distance.knmu.edu.ua/course/view.php?id=2805>
2. Міністерство охорони здоров'я України <http://www.moz.gov.ua>
3. Всесвітня організація охорони здоров'я — <http://www.euro.who.int>.
4. Світова федерація українських лікарських асоціацій — <http://sfult.org>.
5. Репозитарій ХНМУ (<http://repo.knmu.edu.ua/>) та бібліотека ХНМУ (<http://libr.knmu.edu.ua/>).